

शब्दकोष

प्रचुरता: कुनै चिजको धेरै ठूलो मात्रा।

सम्मान: प्रशंसा को एक अभिव्यक्ति या योग्यता को एक स्वीकृति।

अनुकूलन: बदलिँदो वातावरणमा बाँच्नको लागि कसरी जीवित चीज समयको साथ थोरै परिवर्तन हुन्छ।

पुनर्जन्म: मृत्युपछि सुरु हुने जीवन। बाँडफाँट: कुनै चीज दिनु वा बाँड्नु।

उचाई: समुद्र सतह भन्दा माथि कुनै वस्तुको उचाई।

प्राचीन: को वा धेरै समय पहिले देखि।

पुरातत्ववेत्ता: एक व्यक्ति जसले स्थलहरूको खन्ना र भौतिक अवशेषहरूको विश्लेषण गरेर मानव इतिहास र प्रागैतिहासिक कालको अध्ययन गर्छ।

तपस्वी: ती व्यक्ति जो उच्च चेतना प्राप्त गर्नका लागि कठोर आध्यात्मिक अभ्यासहरूमा संलग्न हुन्छ।

अन्तरिक्ष यात्री: एक व्यक्ति जो बाह्य अन्तरिक्षमा अन्तरिक्ष यानमा यात्रा गर्न प्रशिक्षित छ।

लगाव: यो अवस्था हो जसमा कसैसँग वा केहीसँग भावनात्मक वा आदतको कारण जडान स्थापित हुन्छ।

शुभ: अनुकूल या भाग्य लाना; उदाहरणका लागि, 'एक शुभ सुरुवात'।

हिमस्खलन: पहाडको किनारबाट अचानक हिउँ, बरफ वा चट्टानहरू खस्नु,

प्राय: हिउँ पलन थाल्दा हुन्छ।

खाडी: समुद्रको एउटा चौडा भिन्ना, जहाँ भूमि भित्रतिर मुडिन्छ।

विस्मयकारी: भ्रामक या उलझन। -

तारको तेल: कालो, चिपचिपा पदार्थ जसमा टार वा एस्टपल्ट समावेश हुन्छ।

"बन्धन: सम्बन्धहरू।

बुलडोजर: अगाडि ठूलो ब्लेड भएको भारी वाहनले माटो वा चट्टानहरू सार्न प्रयोग गर्दथ्यो।

मुख्य दिशा : उत्तर, दक्षिण, पूर्व र पश्चिम गरी चार मुख्य दिशामध्ये एक हो।

गरुस्किनु: एक वस्तु, रूपरेखा उत्पादन गर्न (एक कठिन सामग्री) काट्नु।

जप गर्नु: गीत गाउनु,

प्राय: उच्च आवाजमा; लयबद्ध र बारम्बार

घुट्नु: घाँटी साँघुरो वा अवरुद्ध हुनु वा हावाको कमीका कारण सास फेर्न गाह्रो हुनु।

कामकाजी कार्य: एक नियमित काम, विशेषगरी घरको काम -

चमचम: एक तेज घन्टाको

मेघ फट्नु: अचानक हिंसक तूफान।

साझेदारी गर्नु: एक गतिविधि वा परियोजनामा संयुक्त रूपमा काम गर्नु।

पतन: अचानक तल झर्नु वा कुनै स्थानमा दबाव कारण टुट्नु; यस्तै झर्नु

स्मरण गर्नुहोस्: कुनै व्यक्ति वा कुनै चीजको सम्झना चिन्ह लगाउन, अक्सर एक समारोह मार्फत।

समानता: सुविधाहरू वा विशेषताहरूको साझेदारी।

गर्भधारण: केही कुराको मानसिक प्रतिनिधित्व गर्ने।

जफत गर्नु: कुनै अधिकारले कसैको सम्पत्ति कब्जा गर्नु

संगम: दुई वा दुईभन्दा बढी नदीहरूको मिलन बिन्दु।

चेतना: आफूभित्र केहीको सचेतनाको गुण वा अवस्था।

संरक्षण: संसाधनको फजुल प्रयोगको रोकथाम।

तारामण्डल: ताराहरूको एक समूह जसले आकाशमा एक पहिचान योग्य ढाँचा बनाउँदछ।

संविधान: राष्ट्रको आधारभूत सिद्धान्तहरू र कानूनहरूको दस्तावेज

परामर्श : जानकारी वा सल्लाह लिन।

उपभोग— कुनै वस्तु खानु वा पिउनु; वस्तु वा सेवाहरू किन्नु।

सन्दर्भ: कुनै घटना, अभिव्यक्ति वा विचारलाई पूर्ण रूपमा बुझ्न सकिने पृष्ठभूमि

अधिवेशन: एक तरिका जसमा सामान्यतया कुनै कुरा गरिन्छ वा सहमति गरिन्छ।

परम्परागत: एक अधिवेशनमा आधारित वा अनुसार।

दोषी ठहरिएको: एक जूरी या एक न्यायाधीशद्वारा अपराधि घोषित ठहरिएका

सहकारी: औपचारिक रूपमा आफ्नो आर्थिक र सामाजिक आवश्यकताहरू पूरा गर्न स्वेच्छिक रूपमा भेला हुने मानिसहरूको एक समूह ।

ब्रह्माण्ड: संसार वा ब्रह्माण्ड एक व्यवस्थित र सामंजस्यपूर्ण प्रणालीको रूपमा।

महत्त्वपूर्ण: ठूलो महत्त्वको।

खेती गर्नु: बाली वा बगैँचाको लागि जमिन वा

कुनै ठाउँ तयार गर्ने र प्रयोग गर्ने।

डेरी: दूध सङ्कलन र भण्डारण गर्ने ठाउँ।

विकेन्द्रित गर्नु: स्थानीय कार्यालय वा अधिकारीहरूलाई नियन्त्रण स्थानान्तरण गर्न।

समर्पित: एक कार्य वा उद्देश्यको लागि निष्ठावान

अवज्ञा गर्नु: खुलेआम विरोध गर्नु वा आज्ञा पालन गर्न इन्कार गर्नु।

देवता: ईश्वर वा देवी

जानबूझेर: सचेत र उद्देश्यपूर्ण रूपमा गरिएको

रमणीय: अत्यधिक मनमोहक।

चित्रण: शब्द वा रेखाचित्र, चित्रकला आदिको माध्यमबाट प्रतिनिधित्व वा वर्णन गर्नु।

अधोगमन गर्दै: तलतिर गइरहेको र झर्ने

भाग्य: कुनै विशेष व्यक्तिका लागि अनिवार्य रूपमा घट्ने घटनाहरू, वा भविष्यका घटनाहरूलाई नियन्त्रण गर्ने शक्ति।

घटनाहरू।

विचलन: सामान्य तरिकाबाट परिवर्तन गर्न। खन्ने; माटो हल्लाएर जमिनबाट निकालनु।

विवाद: एक असहमति या तर्क।

कष्ट: चरम चिन्ता, दुःख, वा पीडा।

विविध: धेरै प्रकारको विविधता देखाउने

आर्थिक क्षेत्रहरू: राष्ट्रको आर्थिक समृद्धिमा मद्दत गर्ने गतिविधिहरूको व्यापक समूहहरू।

अभिजात वर्ग: समाजका उच्च तहहरू, जस्तै शासकहरू, अधिकारीहरू, प्रशासकहरू, र प्रायः पादरीहरू।

सशक्त पार्नु: कसैलाई वा कुनै समूहलाई केही गर्न अधिकार वा शक्ति दिनु

सशक्तिकरण: कसैलाई वा कुनै समूहलाई

अधिकार वा शक्ति दिने कार्य

अचानक भेटघाट: अनपेक्षित रूपमा कसैसँग वा कुनै चीजसँग भेटघाट।

खतरा: कसैलाई वा कुनै चीजलाई जोखिममा राख्नु वा खतरामा पार्नु।

लागू गर्नु: आवश्यकता वा बलद्वारा (कुनै कुरा) हुनु।

खोद्नु: कसैको लेख वा डिजाईनलाई ढुंगा वा धातु जस्तो कठोर सतहमा काट्न वा खुदाई गर्न

वृद्धि गर्नु: गुणस्तर वा मूल्य सुधारनु

सम्भाल्नु: कुनै विशेष स्थान वा पाठ आदिमा अत्यधिक सम्मानित वस्तुको संरक्षण गर्नु।

महाकाव्य: एक लामो कविता जसले

प्राय: नायकहरू र अतीतका अन्य महान् व्यक्तिहरूका साहसिक घटनाहरू वर्णन गर्छ

भूमध्यरेखा: पृथ्वीको सतहमा एक काल्पनिक रेखा जुन 0° अक्षांशमा चल्छ, पृथ्वीलाई उत्तरी र दक्षिणी गोलार्धमा विभाजित गर्दछ।

युग: समयको एक विशिष्ट अवधि।

भूक्षय: समुद्र, हावा वा वर्षाको क्रियाबाट हुने माटो, चट्टान वा जमिनको क्षति।

विस्फोट: कुनै चीजको अचानक प्रकोप, सामान्यतया अप्रिय वा कोलाहलपूर्ण कुरा।

मुहाना: त्यो ठाउँ जहाँ नदी समुद्रसँग मिल्छ।

विकास: पृथ्वीको इतिहासको दौडान विभिन्न प्रकारका जीवहरू पहिलेको रूपहरूबाट विकसित भएको प्रक्रिया।

खुदाई: निकाल्नु

उत्खननकर्ता: पुरातात्विक स्थलको उत्खनन गर्ने व्यक्ति; माटो खन्ने र सार्ने ठूलो मेसिन।

छोटो भ्रमण: एक छोटो यात्रा वा यात्रा, विशेष

गरी एक अवकाश गतिविधिको रूपमा लिइन्छ।

उदाहरण दिनु: उदाहरण दिएर वा उदाहरण बनेर चित्रण गर्न।

प्रयास गर्नु: शारीरिक वा मानसिक प्रयास गर्नु।

विस्तार: एक विस्तृत निरंतर क्षेत्र।

शोषण: आफ्नो कामबाट लाभ उठाउनको लागि कसैलाई अनुचित व्यवहार गर्ने कार्य वा तथ्य।

अन्वेषण: कुनै चीजको बारेमा खोजी र पत्ता लगाउने गतिविधि।

निर्यात: एक देशमा उत्पादित र अर्को देशमा वस्तु वा सेवा बेच्नु।

उत्खनन: केहि निकाल्ने कार्य, विशेष गरी प्रयास वा बल प्रयोग गरेर।

सहज बनाइएको: एक कार्य वा प्रक्रिया सजिलो बनाउन।

कारखाना: भवनहरूको समूह जहाँ अन्तिम उत्पादनहरू निर्मित वा सँगै राखिएको छ।

प्राणीजन्तु: कुनै विशेष क्षेत्र वा समयावधिको पशु जीवन।

अनुकूल: कसैको वा केहि चीजको फाइदाका लागि

शुल्क: व्यावसायिक सल्लाह वा सेवाहरूको बदलामा गरिएको भुक्तानी।

आकृति: एक मूर्ति, विशेष रूपमा एक मानव रूपको।

आर्थिक: पैसा सँग सम्बन्धित।

पूर्ण उत्पादन: वस्तुहरू जसले निर्माण प्रक्रिया पूरा गरेको छ।

आकस्मिक बाढी: अचानक आएको स्थानीय बाढी, जुन प्रायजसो बादल फुटेर आउँछ।

वनस्पति: एक विशेष क्षेत्र वा समयको अवधिको वनस्पति जीवन।

लोकगीत: परम्परागत विश्वास, रीतिरिवाज, र एक समुदायको कथाहरू, मुखको शब्दद्वारा पुस्तौंदेखि पारित भयो।

पहाडी किनारा: पहाड वा पर्वत शृङ्खलाको फेदमा रहेको तल्लो पहाड।

सूत्रीकरण: विधिपूर्वक व्यक्त गर्न वा तयार गर्न।

किल्लाबन्दी: बस्ती वा शहरको चारैतिर ठूलो पर्खाल, सामान्यतया सुरक्षात्मक उद्देश्यका लागि।

जीवाश्म: माटो वा चट्टानको तहहरू भित्र डरलाग्दो रूपमा संरक्षित वनस्पति वा जनावरहरूको भागहरूको अवशेष वा छाप।

हौसला बढाउनु: कुनै चीजको विकासलाई प्रोत्साहित गर्न।

नाजुक: सजिलै भाँचिएको वा क्षतिग्रस्त।

ढाँचा: एक प्रणाली, अवधारणा, वा पाठ अंतर्निहित एक आधारभूत संरचना।

मताधिकार: संवैधानिक अधिकार वा

विशेषाधिकार; वा कुनै व्यक्ति वा समूहलाई उनीहरूलाई सक्षम पार्ने अधिकार निर्दिष्ट व्यावसायिक गतिविधिहरू सञ्चालन गर्न।

पूर्ण विकसित: पूर्ण रूपमा विकसित वा स्थापना भएको

मूलभूत: केही जुन अति महत्त्वपूर्ण छ र अरू कुराको आधार वा नींवको रूपमा कार्य गर्दछ

पुस्ता: समान समयमा जन्मेका र बाँचिरहेका सबै मानिसहरू

आनुवंशिकी: जीवविज्ञानको शाखा जसले अध्ययन गर्दछ कि कसरी, बोटबिरुवा, जनावर वा मानिसमा, केही विशेषताहरू र

विशेषताहरू एक पुस्ताबाट अर्को पुस्तामा जान्छन्।

चमकदार: तेज प्रकाश दिने वा परावर्तित गर्ने

कृतज्ञता: आभारि गुण; दयालुता प्रति आभार

ग्रीनहाउस खेती: बाली उत्पादन मा सुधार गर्न एक गिलास वा प्लास्टिक संरचना जस्तै एक नियंत्रित वातावरण मा बिरुवाहरू हुर्काउन।

- ग्रीनविच मीन टाइम (जीएमटी): ग्रीनविच, लन्डनको रोयल अब्जर्भेटोरीमा मापन गरिएको माध्य सौर समय, जसलाई विश्वभरका समयको सन्दर्भको रूपमा प्रयोग गरिन्छ

ग्रीगोरियन पात्रो : अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा प्रयोग गरिने पात्रो।

खाडी: समुद्रको एक भाग लगभग जमिनले घेरिएको छ।

असिना: वर्षामा आकाशबाट खस्ने हिउँको सानो गोला।

सानो गाउँ: एक सानो बस्ती वा सानो गाउँ।

उत्पीडन: अप्रिय वा शत्रुतापूर्ण स्थिति सिर्जना गर्न।

सद्भाव: द्वन्द्व वा असहमति बिनाको अवस्था; कुनै पनि परिस्थितिको मनमोहक गुण।

उपचारक: कुनै व्यक्ति जसले रोगहरू हटाउन वा निको पार्न परम्परागत रूपमा प्रयोग गरिने अभ्यासहरू

झुण्ड: झुण्ड भनेको जनावरहरूको ठूलो समूह हो; झुण्डको लागि त्यस्तो समूहलाई राख्नु वा हेरचाह गर्नु हो।

सम्पदा: मूल्यवान वस्तुहरू र गुणहरू जस्तै ऐतिहासिक भवनहरू र सांस्कृतिक

परम्पराहरू जुन अधिल्लो पुस्ताबाट पारित

भएका छन्:

इतिहासकार: अतीतको बारेमा अध्ययन गर्ने र लेख्ने व्यक्ति।

इतिहास: मानव अतीत का अध्ययन। गृहिणी: एक व्यक्ति जो घरको हेरचाह गर्दछ, घरको काम सहित।

सदन: एउटा सभा जहाँ कानूनी विषयहरू छलफल गरिन्छ वा पारित गरिन्छ

असीम: अत्यधिक ठूलो वा महान।

कार्यान्वयन: निर्णय वा योजनालाई लागू गर्ने प्रक्रिया।

आयात: एक देशले अर्को देशबाट सामान खरिद गर्नु।

भारतीय मानक समय (आईएसटी):

भारतभरि अवलोकन गरिएको आधिकारिक समय, जुन GMT भन्दा 5 घण्टा 30 मिनेट अगाडि हुन्छ

घटक: कुनै सम्पूर्णको एक अंश;

प्राय: कुनै विशेष परिकार बनाउनका लागि मिलाइने खानेकुरा वा पदार्थहरू

निवासी: एक विशेष स्थानमा बसोबास गर्ने मानिसहरू ।

शिलालेख: पत्थर वा धातु जस्ता कुनै सामग्रीमा लेखिएका वा काटिएका

अन्योन्याश्रितता: दुई वा दुई भन्दा बढी व्यक्ति वा चीजहरूको एक अर्कामा निर्भरता।

अन्तर्राष्ट्रिय मिति रेखा: पृथ्वीको सतहमा लगभग १८०° देशान्तरमा अवस्थित एक काल्पनिक रेखा , जहाँ, परम्पराअनुसार, एक क्यालेन्डर दिन पार गर्दा थपिन्छ वा घटाइन्छ।

भयजनक: कुनै चीज वा कसैले तपाईंलाई डर महसुस गराउनु।

रुचि जगाउने: कुनै कुराको बारेमा चासो वा जिज्ञासा देखाउने।

आक्रमणकारीहरू: एक व्यक्ति वा समूह जसले बलपूर्वक कुनै देश वा क्षेत्रमा प्रवेश गर्दछ।

आह्वान: साहसिक प्राणीको मद्दत वा उपस्थितिको लागि आमन्त्रण गर्नु

विवेकपूर्ण: राम्रो निर्णय क्षमता वा समझदारीका साथ

भू-दृश्य: भूमि को एक क्षेत्र को सबै दृश्य विशेषताहरू।

भूस्खलन: पहाडबाट पृथ्वी वा चट्टानको थुप्रो अचानक ढल्नु।

लाभा: ज्वालामुखीबाट बग्ने पगलेको तरल चट्टान वा चिसो भएपछि बनेको चट्टान।

लाइकेन: एक वनस्पति जस्तो जीव जुन सामान्यतया चट्टान, भित्ता वा रूखहरूमा टाँसिन्छ। **पशुधन:** कृषि जनावरहरू एक सम्पत्तिको रूपमा मानिन्छ।

रसद: विस्तृत संगठन र एक जटिल अपरेशन को कार्यान्वयन।

घोषणा: कार्यहरू, घटनाहरू, वा घटनाहरू द्वारा स्पष्ट पार्न।

पाण्डुलिपि: छाल, कपडा, खजूरको पात वा कागज जस्ता कुनै सामग्रीमा हातले लेखिएको कागजात।

समुद्री: समुद्र र सागरसँग सम्बन्धित वा त्यहाँ पाइने

बजार: एक स्थान जहाँ मानिसहरू वस्तु र सेवाहरूको आदान-प्रदानमा संलग्न हुन्छन्।

आश्चर्य: तीव्र चकित 8वा चासो अनुभव गर्न।

न्यूनतम : मात्रा वा गुणस्तरमा कमी।

यन्त्रविधान: मेशिनको भाग, वा मेशिनमा सँगै काम गर्ने भागहरूको प्रणाली।

देशांतर रेखा: एक काल्पनिक अर्ध-वृत्त जुन पृथ्वीको सतहमा उत्तरी ध्रुवदेखि दक्षिणी ध्रुवसम्म फैलिएको छ र यसले पृथ्वीको सतहको कुनै बिन्दु प्राइम मेरिडियनबाट कति टाढा छ भनेर संकेत गर्दछ।

धातुविज्ञान: प्रकृतिबाट धातुहरू निकाल्ने, शुद्ध गर्ने वा संयोजन गर्ने प्रविधि, साथै धातुहरू र तिनीहरूका गुणहरूको वैज्ञानिक अध्ययन।

सावधानीपूर्वक: विवरणमा धेरै ध्यान दिनु; धेरै होसियार र सटीक।

बिचौलिया: उत्पादकबाट सामान किनेर उपभोक्तालाई शुल्क तिरेर बेच्ने व्यक्ति।

प्रवासन गर्नु: मानिसहरू केही समयको लागि एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा सर्नु।

मौद्रिक: पैसा वा मुद्रासँग सम्बन्धित।

मौद्रिक मूल्य: पैसाको सन्दर्भमा मापन गर्न सकिने कुनै वस्तुको मूल्य।

वित्तीय मूल्य: मानिसहरूले कुनै वस्तुबाट प्राप्त लाभको आधारमा कुनै वस्तुमा राख्ने मौद्रिक मूल्य।

भिक्षु: एक व्यक्ति जसले धार्मिक वा आध्यात्मिक गतिविधिहरूमा समर्पित जीवन बिताउने समुदायको हिस्सा बन्नको लागि संसारमा जीवन जिउछ।

पहाडी बन: एक प्रकारको वन जुन पहाडी क्षेत्रमा बढ्छ।

काई: फूल वा साँचो जरा बिना एक सानो हरियो बोट, अक्सर कुशन जस्तो आवरणमा फैलिन्छ।

आदर्श वाक्य: एक व्यक्ति, परिवार, वा संस्थाको विश्वास वा आदर्शको रूपमा छानिएको छोटो वाक्य वा वाक्यांश।

आख्यान: घटना, अनुभव वा अन्तक्रियाको कथा वा विवरण, सामान्यतया संरचित ढाँचामा प्रस्तुत गरिन्छ।

मूल निवासी: एक व्यक्ति जो एक निर्दिष्ट क्षेत्र या देश में पैदा हुआ है और अभी भी वहाँ रहता है। **मार्गदर्शन गर्नु:** जहाज, विमान आदिलाई एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा निर्देशित गर्ने कार्य, वा एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा जाने बाटो पत्ता लगाउने विज्ञान।

मार्गदर्शन: निर्देशित गर्ने कार्य। नाममात्र: नाममात्र।

उत्तरी ध्रुव: उत्तरी गोलार्धको बिन्दु जहाँ पृथ्वीको परिक्रमणको अक्ष पृथ्वीको सतहसँग मिल्छ, जुन ९० डिग्री उत्तरमा अवस्थित छ।

आणविक परिवार: आमाबाबु (वा आमाबाबु) र उनीहरूका बच्चाहरू मिलेर बनेको परिवार, तर काकी, काका, हजुरबा हजुरआमा, आदि समावेश छैन।

असंख्या: संख्यामा ठूलो; धेरै। - आचार्यिणी: साधूको महिला समकक्ष

उत्पत्ति: केही यस्तो कुरा जुन अरु केहीबाट विकासित हुनु।

बगैँचा: फलका रूखहरू रोपिएको जमिनको एक बन्द टुक्रा।

निरीक्षण : कुनै व्यक्ति वा व्यक्ति र उनीहरूको कामको पर्यवेक्षण गर्ने।

अक्षांशको समानता: पृथ्वीको सतहमा काल्पनिक रेखाहरू जुन भूमध्य रेखाको समानान्तर, पूर्वदेखि पश्चिमसम्म चल्छन्, र

पृथ्वीको सतहको बिन्दु भूमध्य रेखाबाट कति टाढा उत्तर वा दक्षिणमा छ भनेर संकेत गर्दछ।

व्याख्या: लिखित वा बोलेको कुनै कुराको अर्थ व्यक्त गर्न, तर विभिन्न शब्दहरू प्रयोग गरेर, विशेष गरी अधिक स्पष्टता प्राप्त गर्न वा सारांश गर्न।

पास्चुराइजेशन: हानिकारक ब्याक्टेरियाहरू मार्नको लागि दूधलाई एक निश्चित तापमानमा तताएर संरक्षित गर्ने प्रक्रिया।

प्रकृतिमा भुक्तानी: प्रदर्शन गरिएको कामको लागि प्राप्त गैर-नगद भुक्तानी।

सम्झना गर्नु: कुनै चीज वा कसैको बारेमा सचेत हुनु।

बोधगम्य: ल्यो देख्न, सुन्न, महसुस गर्न, स्वाद लिन, सुँघ्न, वा कुनै पनि तरिकामा ध्यान दिन सकिन्छ।

परिप्रेक्ष्य: तपाईं कुनै मुद्दाको बारेमा हेर्ने वा सोच्ने तरिका।

रंगद्रव्य: एक पदार्थ जसले कुनै चीजमा उपस्थित हुँदा वा त्यसमा थप्दा कुनै विशेष रंग दिन्छ।

तीर्थाटन: धार्मिक कारणले पवित्र स्थानको यात्रा गर्ने व्यक्ति।

सहकार्य वृष्टि: वातावरणबाट कुनै पनि रूपमा पानी जमिनसम्म पुग्नु — वर्षा, हिउँ र ओलाका रूपहरू वृष्टिका सबैभन्दा सामान्य रूपहरू हुन्।

सटीक: अभिव्यक्ति वा विवरणको सटीकता द्वारा चिह्नित।

प्रधान मध्यान्ह रेखा: देशान्तरको मध्याह्न रेखा 0° डिग्रीमा निर्दिष्ट गरिएको छ, जुन ग्रिनविच, इङ्गल्याण्ड हुँदै जान्छ।

अनुपात: एक भाग, शेयर, वा संख्या एक सम्पूर्ण संग तुलना मा विचार। समृद्धि: समृद्ध हुने अवस्था।

समृद्ध: धन र सफलता प्राप्त गर्नु वा ल्याउनु।

दलहन: गेडागुडी, केराउ, र मसुरो जस्ता बालीहरूको समुह।

विकिरण: किरणको रूपमा (ऊर्जा, विशेष गरी प्रकाश वा ताप) उत्सर्जित गर्न वा लहरहरू।

नियमन : नियम र विनियमको माध्यमबाट नियन्त्रण गर्न।

राहत: एक डिजाइन जुन प्यानलको सतहबाट बाहिर खडा हुन्छ, जुन पत्थर, काठ, सिरेमिक, आदिको हुन सक्छ।

जीर्णोद्धार: केहि (जस्तै भवन) फेरि नयाँ बनाउने।

प्रसिद्ध: धेरै मानिसहरूद्वारा ज्ञात वा कुरा गरिएको; प्रसिद्ध।

जलाशय: एक ठूलो प्राकृतिक वा कृत्रिम ताल पानीको आपूर्तिको स्रोतको रूपमा प्रयोग गरिन्छ।

लचीलोपना: चुनौती र कठिनाइहरू सामना गर्ने क्षमता, अनुकूलन तिनीहरूलाई परास्त गर्नु।

समाधान गर्नु: समाधान गर्न वा समाधान खोज्नु। **खुद्रा:** अन्तिम उपभोक्ताद्वारा प्रयोगको लागि सानो मात्रामा सामानको बिक्री।

श्रद्धा: कसैलाई वा कुनै चीजको लागि गहिरो आदर।

चोरी गर्नु: कुनै व्यक्ति वा स्थानबाट गैरकानूनी रूपमा सम्पत्ति लिनु।

पूर्णांकमा ल्याउनु: एक सरल संख्यामा

अनुमानित।

तलब: एक निश्चित नियमित भुक्तानी सामान्यतया एक नियोक्ताद्वारा एक कर्मचारी लाई मासिक रूपमा भुक्तानी ।

विद्वान: अध्ययनको एक विशेष शाखामा एक विशेषज्ञ।

तापिदो: अत्यन्त तातो

समुद्री सतह: समुद्रको सतहको औसत स्तर, जसलाई 'औसत समुद्र स्तर' पनि भनिन्छ।

समुद्र: नुनिलो पानीको एक ठूलो शरीर जुन समुद्र भन्दा सानो छ र आंशिक वा पूर्ण रूपमा जमिनले घेरिएको छ।

माध्यमिक क्षेत्र: गतिविधिहरूको समूह जसमा प्राथमिक क्षेत्रबाट प्राप्त कच्चा मालको बिक्री वा उपभोगको लागि उत्पादनहरूमा प्रशोधन समावेश छ ।

साधक: जो यो संसारका सत्यहरूको खोजी गर्ने एक महर्षि, योगी, दार्शनिक, वा बौद्धिक व्यक्ति

पृथक्करण: कसैलाई (वा मानिसहरूको समूह) वा अरूबाट अलग राख्ने कार्य वा अवस्था।

वसाइ: एक स्थान जहाँ मानिसहरूले एक समुदाय स्थापना गर्छन्।

देवस्थान: एक पवित्र स्थान वा स्थल इतिहासको स्रोत: एक स्थान, एक व्यक्ति, गर्ने स्रोत

पाठ वा वस्तु जसबाट हामी कुनै विगतको घटना वा अवधिको बारेमा जानकारी सङ्कलन, गर्ने स्रोत

दक्षिण ध्रुव: दक्षिणी गोलार्धको बिन्दु जहाँ पृथ्वीको परिक्रमणको अक्ष पृथ्वीको सतहसँग मिल्छ, जुन ९० डिग्री सेल्सियसमा अवस्थित छ।

प्रजातिहरू: नजिकको सम्बन्धित जीवित प्राणीहरूको एक समूह जुन समान

विशेषताहरू छन् र एक अर्कासँग प्रजनन

दृष्टिकोण आकर्षक: एक नाटकीय र आकर्षक तरिकामा सुन्दर।

आध्यात्मिक: आफूभन्दा ठूलो केहि सँग सम्बन्धित, जस्तै आत्मा वा सोल (संस्कृत र धेरै भारतीय भाषामा आत्मा

आध्यात्मिकता: हाम्रो वर्तमान व्यक्तित्वभन्दा परको गहिरो वा उच्च आयामको खोजी गर्ने, वा त्यसको प्राप्ति गर्ने प्रक्रिया

मानक समय क्षेत्र: सामान्यतया १५° देशान्तरको चौडाइ भएको क्षेत्र, जुन अर्को समय क्षेत्रसँग एक घण्टाको समय भिन्नता समकक्ष हुन्छ

राज्यशास्त्र: राज्यका मामिलाहरूको व्यवस्थापन

तेज ढल्कने: तीव्र रूपमा उठ्ने वा तल झर्ने

उत्तेजक: उत्साह वा गहिरो भावना उत्पन्न गर्ने

उपमहाद्वीप: एक ठूलो पृथक्गर्ता भएका महादेशको भाग

जलमग्न: कुनै चीजलाई पानीमा डुबाउन कारण पुर्याउनु

लहर : एक अचानक शक्तिशाली अगाडि वा माथि को गति, जस्तै भीडको कारण वा कुनै प्राकृतिक शक्तिको जस्तो ज्वारको

सिंथेटिक: प्राकृतिक नभएको; कृत्रिम।

टेरेस खेती: पहाडको ढलानमा काटिएको जमिनको सिँढीमा खेती।

भूभाग: भौतिक विशेषताका दृष्टिकोणबाट जमिनको टुक्रा वा क्षेत्र।

स्थलीय: पृथ्वीसँग सम्बन्धित वा पृथ्वीमा आधारित।

तृतीयक क्षेत्र: ती क्रियाकलापहरूको समूह जसले सेवा प्रदान गर्ने काम गर्दछ जसले प्राथमिक र दोस्रो कक्ष दुवैलाई पूरक गर्दछ, जस्तै यातायात, बैंकिङ, आदि।

गवाही: केहि को प्रमाण वा प्रमाणिकता

रूपान्तरण: रूप, प्रकृति, वा देखावटमा स्पष्ट परिवर्तन गर्न।

लिङ्ग परिवर्तन गर्ने व्यक्ति: एक लिंगको व्यक्तिको रूपमा जन्मेको तर अर्को लिंगको व्यक्तिको अनुभवसँग बढी सम्बन्धित व्यक्ति।

सञ्चार गर्नु: केहि कुरा एक व्यक्ति वा स्थानबाट अर्को व्यक्ति वा स्थानमा पास गर्नु।

उपनदी: यस्तो नदी जुन ठूलो नदी (वा ताल) मा मिल्छ।

आधारभूत: केहि अन्तर्गत राखिएको वा स्थित रहेको

विपन्न: समाजका बहुसंख्यक मानिसहरूको जस्तै जीवनस्तर वा अधिकारको उपभोग नगर्नु।

लहराइरहने: मृदु माथि-तलको गति गर्दै हिँड्ने।

युनेस्को: यसको अर्थ 'संयुक्त राष्ट्र शैक्षिक, वैज्ञानिक र सांस्कृतिक संगठन' हो, जसले शिक्षा, विज्ञान र संस्कृतिको माध्यमबाट व्यक्ति र राष्ट्रबीच संवादलाई बढावा दिन्छ।

असिइएको: कुनै टाँका नभएको; नसिलाएको।

उन्नति: केहि कुराको स्तरमा वृद्धि; सुधार

शहरीकरण: त्यो प्रक्रिया जसद्वारा शहरहरू बन्छन्।

उपत्यका: पहाड वा पहाडको बीचमा रहेको तल्लो क्षेत्र, प्रायः नदी वा खोलाको साथ।

भिन्नता: केहि कुराको भिन्न वा पृथक रूप वा संस्करण।

आवश्यक: पूर्ण रूपमा आवश्यक; अत्यन्त महत्वपूर्ण।

स्वैच्छिक: आफ्नै स्वतन्त्र इच्छाको कार्य।

ज्याला: रोजगारदाताले निश्चित अवधिको लागि कामदारलाई गरेको भुक्तानी।

गोदाम: बिक्री, प्रयोग वा भाडामा लिनु अघि उत्पादनहरू भण्डारण गर्न प्रयोग गरिने ठूलो भवन।

धन: बहुमूल्य सम्पत्तिको प्रचुरता।

बुनाई: धागोको धागोलाई आपसमा जोडेर कपडा बनाउने।

कल्याण: स्वास्थ्य, समृद्धि र सुख-शान्ति।

व्यापक: एक ठूलो क्षेत्र वा मान्छे को संख्या मा फेला वा वितरित।

विश्वदृष्टिकोण: संसारको एक विशेष दृष्टिकोण वा बुझाइ, यसको उत्पत्ति वा कार्यप्रणाली।

टिप्पणी: यस शब्दकोशमा रहेका परिभाषाहरूलाई कक्षा र यस पाठ्यपुस्तकमा प्रयोग भएका शब्दहरूको विशेष सन्दर्भलाई ध्यानमा राखी सरल बनाइएको छ।

बाह्य स्रोतहरूबाट छविहरू र मानचित्रहरू

एनसीईआरटीले निम्न संस्थाहरू र व्यक्तिहरूलाई उनीहरूको छविहरू प्रयोग गर्ने अनुमतिको लागि धन्यवाद दिन्छ:

१. संस्था हरू र व्यक्तिहरू

- चित्र १.६- पृष्ठ १९, सौजन्य सर्वे ऑफ इंडिया
- चित्र २.१ - पृष्ठ २७, सौजन्य <https://www.lroc.asu.edu/images/940>, नासा / जीएसएफसी / एरिजोना स्टेट युनिभर्सिटी।
- पृष्ठ २८ - भारतीय नौसेना का प्रतीक, सौजन्य भारतीय नौसेना
- चित्र २.४ - पृष्ठ ३३, सौजन्य सर्वे ऑफ इंडिया
- चित्र ३.९ - पृष्ठ ५४, सौजन्य नासा
- अध्याय ४ - पृष्ठ ५९, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:India_national_museum_01.jpg बाट अनुकूलित
- चित्र ४.१ - पृष्ठ ६०, विकिमिडिया कमन्सबाट अनुकूलित https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Timeline_evolution_of_life.svg
- - पृष्ठ ६९ - सभी छवियां, सौजन्य राष्ट्रीय संग्रहालय
- चित्र ५.१ - पृष्ठ ७५, सौजन्य राष्ट्रीय संग्रहालय
- चित्र ५.२ - पृष्ठ ७६, सौजन्य प्रोफेसर वीएन प्रभाकर
- चित्र ५.३ - पृष्ठ ७७, सौजन्य प्रोफेसर वीएन प्रभाकर
- चित्र ५.४ - पृष्ठ ७९, सौजन्य प्रोफेसर वीएन प्रभाकर
- चित्र ५.५ - पृष्ठ ८२, स्रोत: भारत के मूल संविधान का पुनर्मुद्रण, संस्कृति मंत्रालय, भारत सरकार, २०००
- पृष्ठ ८३ - जुआनजांग की छवि, स्रोत: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Xuanzang_w.jpg
- चित्र ६.१ - पृष्ठ ८५, सौजन्य डॉ. आरएस बिष्ट और एसआई
- चित्र ६.३ - पृष्ठ ८८ और ८९, सौजन्य प्रोफेसर वीएन प्रभाकर
- चित्र ६.४ - पृष्ठ ९२, सौजन्य एसआई और https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kalibangan_2_Main_street.jpg
- चित्र ६.५ - पृष्ठ ९२, सौजन्य डॉ. आर.एस.
- चित्र ६.७ - पृष्ठ ९४, सौजन्य मिशेल डैनिनो
- चित्र ६.८ - पृष्ठ ९५, सौजन्य मिशेल डैनिनो
- चित्र ६.९ - पृष्ठ ९६, सौजन्य एसआई
- चित्र ६.१० - पृष्ठ ९८, स्रोत https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Indus_Valley_Civilization_carnelian_beads_excavated_in_Susa.jpg
- चित्र ६.११ र ६.१२- पृष्ठ ९८, सौजन्य डा. डेनिस फ्रेनेज
- चित्र ६.१३-१ - पृष्ठ ९९, सौजन्य राष्ट्रीय संग्रहालय <https://museumsfindia.gov.in/repository/record/nat-del-180-9-8919>
- चित्र ६.१३-२ और ६.१३-३ - पृष्ठ ९९, सौजन्य एसआई
- चित्र ६.१४-१, ६.१४-२, ६.१४-३, ६.१४-४, ६.१४-५ - पृष्ठ १००, सौजन्य डॉ. आरएस बिष्ट और एसआई
- चित्र ६.१५-१ - पृष्ठ १०१, स्रोत: https://en.wikipedia.org/wiki/Priest-King_%28sculpture%29#/media/File:Mohenjo-daro_Priestk%C3%B6nig.jpg, नेशनल म्यूजियम, कराची, पाकिस्तान में प्रदर्शन पर

- चित्र ६.१५-२, ६.१५-४, ६.१५-५ - पृष्ठ १०१, सौजन्य राष्ट्रीय संग्रहालय
- चित्र ६.१५-३, ६.१५-६ - पृष्ठ १०१, सौजन्य एएसआई
- एक ऋषि (हम्पी, कर्नाटक से) - पृष्ठ १०५, सौजन्य मिशेल डैनिनो
- बुद्ध (भूटानबाट) - पृष्ठ १०५, सौजन्य मिशेल डैनिनो
- महावीर (बिहारबाट) - पृष्ठ १०५, स्रोत: विकिपिडिया: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bhagwan_Mahaveer.jpg
- बुद्धको शिक्षा दर्शाउने एउटा ढुङ्गाको प्यानल - पृष्ठ ११४, सौजन्य राष्ट्रिय सङ्ग्रहालय र [https:// commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Buddha_teaching_Kushan_period_National_Museum_Delhi_2004.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Buddha_teaching_Kushan_period_National_Museum_Delhi_2004.jpg)
- महावीरको एक परम्परागत चित्रकला - पृष्ठ ११५, मिडियाको सौजन्य /महवरा-ईसीबी ११ सी <https://garystockbridge617.getarchive.net>
- बाँदर-राजाको कथा चित्रण गर्ने एउटा ढुङ्गाको प्यानल (मध्य प्रदेशको भरहुतमा) - पृष्ठ ११७, सौजन्य https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mahakapi_Jataka_in_Bharhut.jpg
- नयाँ दिल्लीको एक जैन मन्दिरको तस्वीर - पृष्ठ ११८, सौजन्य <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/कमन्स/डी/डीबी/Ahinsa.jpg>
- एलोरा (महाराष्ट्र) मा चट्टानमा काटिएका गुफाहरू - पृष्ठ ११९, सौजन्य मिशेल डैनिनो
- तमिलनाडु के नीलगिरी का एक टोडा आदिवासी - पृष्ठ १२१, सौजन्य डॉ. तरुण छाबड़ा
- जलिस की छवि - पृष्ठ १२५, सौजन्य मिशेल डैनिनो
- चित्र ८.२ - पृष्ठ १२८, सौजन्य एएसआई
- आकृति ८.४ - पृष्ठ १३० और १३१, सौजन्य श्री के. मरुथाचलम
- चित्र ८.६ - पृष्ठ १३४, सौजन्य राष्ट्रीय संग्रहालय
- चित्र ८.७ - पृष्ठ १३५, सौजन्य डॉ एम अमिरथालिंगम और सीपीआर पर्यावरण शिक्षा केंद्र, चेन्नई
- हल्मा परंपरा - सभी चित्र - पृष्ठ १४५, सौजन्य शिवगंगा, झाबुआ, मध्य प्रदेश
- एपीजे अब्दुल कलाम - पृष्ठ १५८, स्रोत: https://en.wikipedia.org/wiki/A._P._J._Abdul_Kalam
- अनुकरणीय सरपंच - ज्ञानेश्वर कांबले - पृष्ठ १६६, सौजन्य इंडियन एक्सप्रेस
- अनुकरणीय सरपंच - वंदन बहादुर मैदा - पृष्ठ १६६, सौजन्य हिन्दुस्तान टाइम्स
- अनुकरणीय सरपंच - पोपटराव बागुजी पावर - पृष्ठ १६६, सौजन्य पोपटराव बागुजी पावर 3033906173
- चित्र १२.१ - पृष्ठ १७४, सौजन्य [https://www.flickr.cओम/फोटो/अनपैया/३०३३९०६१७३\(सीसी बाय-एसए २.०\)](https://www.flickr.cओम/फोटो/अनपैया/३०३३९०६१७३(सीसी बाय-एसए २.०))
- चित्र १२.३ - पृष्ठ १७७, स्रोत https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ripon_Building_panorama.jpg
- चित्र १२.४ सीआरएम - अग्नि सेवाएं - पृष्ठ १७८, स्रोत <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:MFDFiretruckold.JPG>
- अध्याय १४, कोलाज - जल आपूर्ति - पृष्ठ १९७, स्रोत https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brass_water_tap.jpg
- पृष्ठ २०३ देखि २०५ सम्मका सबै चित्रहरू अमूलको सौजन्यले

2. dreamstime.com रोयल्टी मुक्त स्टक

- प्रारम्भिक पृष्ठ xx
- परिचय, पृष्ठ २ र ३
- अध्याय १, प्रारम्भिक चित्र, पृष्ठ ७

- अध्याय २, महासागर जीवन मा कोलाज भित्र सबै फोटोहरू, पृष्ठ ३०
- अध्याय ३, चित्र ३.२ मा सबै छविहरू - पृष्ठ ४४; - ३.४ - पृष्ठ ४७; - ३.६ - पृष्ठ ५०
- अध्याय ३, आकृति ३.३ - पृष्ठ ४५, ३.५ - पृष्ठ ४८, ३.७ - पृष्ठ ५२, ३.१० - पृष्ठ ५६
- अध्याय ४, चित्र ४.१ मा टाइमलाइन भित्र साना छविहरू - पृष्ठ ६२-६३
- अध्याय ५, परिचयात्मक चित्र - पृष्ठ ७५
- अध्याय ६, समयरेखा भित्र साना छविहरू चित्र ६.२ - पृष्ठ ८७, चित्र ६.६ - पृष्ठ ९३
- अध्याय ७, बुद्धको चित्र - पृष्ठ ११३, वारली चित्रकला - पृष्ठ १२१, बरगदको रूख - पृष्ठ १२४
- अध्याय ८, आकृति ८.३ - पृष्ठ १२९
- अध्याय १२,४ (पानी शुल्क, ठोस अपशिष्ट प्रबंधन, व्यापार, होर्डिंग्स, व्यापार लाइसेंस, पानी टैंकर, मलबे निकासी, पेड़ काटने और पेड़ परिवहन और सार्वजनिक शौचालय) - पृष्ठ १७८
- अध्याय १३, स्वर्ण मन्दिरमा भक्तजन र लंगरलाई प्रसाद वितरण - पृष्ठ १९२
- अध्याय १४, कोलाज - कृषि, निर्माण, स्वास्थ्य सेवा, खनन, मछली पकड़ने, सौर ऊर्जा, बिजली उत्पादन - पृष्ठ १९७; खनन, मछली पालन (मत्स्य पालन), वानिकी, पशुधन बढ़ाना - पृष्ठ १९८; ट्री पोस्टर छवि - पृष्ठ २०७

3. freepik.com रोयल्टी मुक्त स्टक

- अध्याय १२, आकृति १२.४(विवाह प्रमाणपत्र, विभिन्न लाइसेंस, शिकायत, पानी टैंकर, ऑडिटोरियम, मोबाइल शौचालय, एम्बुलेंस) - पृष्ठ १७८
- अध्याय १४, कोलाज - व्यापार र रसद, संचार, परिवहन - पृष्ठ १९७

4. एआईले छविहरू उत्पन्न गर्यो

- अध्याय ३, परिचयात्मक पृष्ठ - पृष्ठ ४१
- अध्याय ४, आकृति ४.२.१, ४.२.२, ४.२.३, आकृति ४.२.४ - पृष्ठ ६१
- अध्याय १०, १०.१ - दुवै छविहरू - पृष्ठ १५१
- अध्याय ११, परिचयात्मक छवि - पृष्ठ १६३
- अध्याय १२, सबै छविहरू - पृष्ठ १६३
- अध्याय १२, आकृति १२.४ (संपत्ति कर) - पृष्ठ १७८
- अध्याय १३, सभी चित्र - पृष्ठ १८६-१८७, स्वच्छ भारत, वन महोत्सव - पृष्ठ १९२
- अध्याय १४, परिचयात्मक छवि - पृष्ठ १९५, कोलाज - विनिर्माण, पशुधन उठाना, बैंकिंग, वानिकी - पृष्ठ १९७, ग्रीनहाउस खेती - पृष्ठ १९८, ऑटोमोबाइल फैक्टरी, टेक्सटाइल फैक्टरी - पृष्ठ १९९, फार्मास्युटिकल फैक्टरी। फर्नीचर उत्पादन इकाई - पृष्ठ २००, सफ्टवेयर विकास, रेस्टुरेन्टमा सेवाहरू - पृष्ठ २०१, एयरपोर्टहरूमा सेवाहरू, खुद्रा स्टोरहरू - पृष्ठ २०२

(१) "एएसआई" भन्नाले भारतीय पुरातात्विक सर्वेक्षणलाई जनाउँछ। (२) सबै इन्टरनेट लिङ्कहरू जून २०२४ मा पहुँच गरिए अनुसार छन्।